

Спогади за 1933 р.

Возненко Г. І.

прож. вул. Лисенко, 7/3

м. Львів

В газеті "Сільські вісті", в статті "33-й голод" запрошують очевидців написати, що пережили тоді. Я народилась в 1924 р. III м. в селі Соболівці Теплицького р-ну Вінницької області в сім'ї коваля. Дітей було 4 й батьки. В 1930 р. нашу сім'ю розкуркулили. Забрали все в колгосп. Забрали молотілку, двигун, перевед, кузню, stodолу, всі продукти і всю худобу, і ще наложили великий податок. Батько нас покинув, де був ми не знали, тільки маму визивали кожної ночі, щоб платила налог. Небуло абсолютно нічого, ми вже голодували. Огорода не посадили, не було насіння і ніхто не міг допомогти.

1931 р. був уже страшний. Мама засадила город тютюном, отож потім товкли бадиля, тютюну мішали з листям продавали і їли кукурузяну бовтушку.

1932р. ще стало гірше. Мучили податки, визивали щоночі в сільраду. Ми дуже плакали, щоб маму не забрали, бо Віра була сама найменша. Мені було 8 р. сестрі Наді 4, брату Толіку 5, а Вірі 2. Знущання дійшло до того, що мама вже не знала і не соображала що з нею, її назвали сумашедша.

А було от як. Коли прийшли начею її забирати, вона вділа пальто і пішла з ними, а коли привели в сільраду і сказали давай податок, вона скинула пальто і сказала "бери". Вони всі поніміли, опустили голови. Перед ними стояла гола жінка. З того часу податка не наложували, тільки приходили ще декілька раз і покопали подвіря, подовбали стіни, повисипали з горшків де що було і довго ще після всього робили наскоки нічю. Постійно ми були голодні, раді були бовтущці.

Настав 1933 р. самий страшний. Весна, ми виснажені до крайності, їли де що відшукали, трудно було найти чи kota, чи собаку, чи жабу. Щоденний голод, просити не було в кого, тому що сосіди кругом такі як ми. Кругом пустокою росте бурян, нема сили до городу і нема насіння посадити. Голод перемагав все. Люди звірили. Страшна ненависть панувала всюди. Ніхто нікого не бачив, не слухав, пересувалися не люди, а тіні.

Наша мама дуже була, дуже худа, я була вся спухша. Толіка забрали в лікарню, Надю взяли в колгоспні яслі, а Вера була в колісці. Де була мама, де була я, де хто був невідомо. Ніхто нікого не шукав. Я їла що приходилося, бурян осет, молочай, шир, пшінку, листя акації, листя вишні, кору з молодих гилячок. Була спухша, але ще помало ходила, відшукала брата Толіка в больниці і сіла під вікном на дворі і ждала

щоб вмер, бо я побачила в його кулачку кусочок хліба. Так і просиділа день і ніч, чула як він плакав, довший час як умерав.

Умер ніччю, його забрали, а мені той кусочок не дали, я дуже плакала, бо додому треба йти, а сили нема. Не помню, через якийсь час я подивилась в колиску, Віри не було вже. Коли померла не знаю. Батька привезли на возі, був дуже худий і хворий (говорили кровавий понос). Лежав, піднятих неміг. Я спухша, ще трохи ходила, а потім і ходити перестала. Помню, якось я виповзла з хати до воріт і стала просити в прокожних хоть що небуть, хоть знала, що ніхто нічого не дасть.

По нашій вулиці їхали на возах на ярмарок. Це була неділя, я лежала коло воріт. Сосідка Сидоренко вийшла на горбочок і каже мені: Галько на тобі кусочок хліба, я відповіла: тіточко, як Ви хочете дати мені кусочок хліба, то ідіть до мене, бо я до Вас не дойду. Надіхали люди і вона мені не дала. Наша хата була при долині, а їх трохи вище. Той день я і сьогодні яскраво бачу і сльози течуть.

Сталась неймовірна подія. Зібрались люди коло наших воріт, і чужі і сосіди і я долізла вчипилась за маму, а люди говорять забрали її і дійсно участковий вивів Сидоренчиху (фамілія, звати я забула) і понесли за нею щось в відрах. Люди стали тяжко здихати, з'їла свого сина Костю. Мама стала мене сварити, щоб я сиділа в хаті, бо і тобі буде таке як Кості.

А Костя - йому було 14 років - в колгоспі був їздовий. Їздив по селі, по вулицях і підбирав трупи вмерлих людей і тільки нашого колгоспу "Червоний хлібороб". Получилось так, що вже три дні люди-групи валялись по вулицях, і тоді бригадир з колгоспу прийшов до Сидоренко, за Костюю, а його мама відповіла я його з'їла і показала горшки з мясом, які стояли на підвіконні. В хаті була плита і пічка вся обгорівша чорними жирними пятнами.

Цю Сидоренко забрали повезли в сільраду, а члени комісії робили перевірку по всьому двору. Огород тянувся до долини, а в долині були великі пні вербові, тому що ще раніше текла річечка, а тоді вже її не було, росли тільки верби і над усім ровом вербних пнів було напевне до 10 штук. І коли подивилися до тих пнів, там було багато дитячих ручок, ножок і головок.

Все забрали, а людей туди не допустили. Коли ми вже вечером сиділи в хаті, то мама мені сказала що ти (до мене) маєш щастя, що тебе вона не з'їла, коли манила до себе кусочком хліба.

Це тепер, сьогодні явилась можливість все споминати і писати, а я і раніше людям розказувала про своє дитинство, і про колоски, які ходили на колгоспне поле ніччю з мамою збирати в маленьку торбинку, бо днем відбирали та шей били різкою. На полі їздив верхом на коні і де забачить людей, то не тільки гонив з поля, а й бив. То ми на світанку одні вартували, а другі збирали, і вже не несли додому колоски, а ховались в

лісі, виминали і так жменю зерна за пазухою несли додому на куліш, а каша з пшениці була тільки на свято.

Город не садили, не було насіння, а сіяли мак. В нашому селі є сахзавод, возили цукровий буряк, так ми збирали на вулиці ті буряки, що падали з воза, і так запасли на зиму. Були дуже смачні тушені цукрові буряки з маком. Так ми виживали.

Ще хочу додати свій адрес бувший

Вінницька обл. Теплицький р-н. с. Соболівка вул. Лісна (до війни не було)

Червона Галина Іван.

батько Червоний Іван Олексієв, помер в 1969 р.

мама Червона Пелагея Афан, померла 1979 р.

Я живу в м. Львові з 1945 р. Сім`я - двоє дітей, син і дочка, чоловік. По чоловіку Возненко Г. І.

Шановні!

Ще маю особисте прохання, дуже прошу, якщо Вам відома фамілія Савченко Георгій Макарович 1921 р. народження? будь ласка, напишіть все що знаєте на мою адресу м. Львів вул. Лисенко 7/3 Возненко Г. І. 290008

З повагою до Вас.